

Miskolci Egyetem
Modern Filológiai Intézet
Fordító és Tolmács MA

TDK Dolgozat
Elfriede Jelinek A zongoratanárnő című művének transzlációja

Témavezető(k):

Dr. habil. Dobos Csilla

Dr. Paksy Tünde

Készítette:

Béres Zsófia Laura

Miskolc

2022

Tartalom

1. Bevezetés.....	3
2. Az író: Elfriede Jelinek.....	5
3. A fordító: Lőrinczy Attila.....	6
4. A zongoratanárnő.....	8
4.1. A regény történetének rövid bemutatása.....	8
4.2. A mű nyelvi sajátosságai.....	9
5. Az irónia megjelenése az eredeti műben és a magyar fordításban.....	11
6. Nyelvi sajátosságok fordítása.....	17
7. Összefoglalás.....	23
8. Irodalomjegyzék.....	24

1. Bevezetés

Jelen dolgozatomban Elfriede Jelinek *Die Klavierspielerin* című művéről és annak fordításáról szeretnék értekezni. A dolgozat összehasonlító elemzés, az irónia és a nyelvi sajátosságok fordításának szempontjából. Témám választásának fő indoka, a kutatási szenvedélyem, valamint az, hogy a germanisztika szakon megírt szakdolgozatomban az említett regényt és annak Michael Haneke által megfilmesített változatát vizsgáltam. Mivel a regény, rengeteg elnyomott dühöt, feszültséget és szenvedést tartalmaz, amelyet ironikus módon közvetít az olvasó felé, kíváncsi voltam, ezt filmes kódváltásban hogyan lehet kivitelezni. A hangsúlyt első sorban a szereplők belső érzéseire, és az iróniára fektettem. A korábbi tanulmányom konklúziójaként elmondható, hogy a filmes változatban sokkal nagyobb hangsúlyt fektetett a rendező a tragikumra, mint magára az iróniára, tehát aki csak filmen látta a művet, az nem tud reális képet alkotni arról, hogy milyen különleges írásmóddal dolgozik Jelinek.

Tanulmányom konkrét vizsgálati tárgyát a kortárs író, Elfriede Jelinek *A zongoratanárnő* című regényében megjelenő irónia és nyelvi játékosság képezi. Mivel a szerző a „nyelv mestere”, a művét a fordítás szempontjából is nagyon érdekesnek találom. A magas művészi színvonalú szövegekben előforduló irónia és durvaság fordításának problémája aktuális vitatémának tekinthető.¹ Az irónia és a szójátékok segítségével leleplezi a társadalommal szembeni kritikáját. Jelinek a művében egyfajta mélyebb értelmet tár fel, melyet iróniába rejt. Érdekes kapcsolatokat teremt, különösen a szerelem és az erőszak között, és ezek az olvasót elidegenítik, és az író így éri el a szöveg sokszínűségét.

A dolgozat alapvető célja, hogy megvizsgálja egy szépirodalmi szövegben használt ironikus elemek, valamint szójátékok, különleges kifejezések fordítását. A regényt párhuzamosan olvastam, és eközben tartalmi, formai, nyelvi szempontok szerint összeállítottam a vizsgálatom korpuszát.

A második fejezetben az írónőt, Elfriede Jelineket szeretném röviden bemutatni, kiemelni életének azon pontjait, amelyek relevánsak lehetnek ezen munka megírásához.

¹ Klaudy Kinga: Fordítástudomány: Tanulmányok a az írásbeli és szóbeli nyelvi közvetítés elmélete, gyakorlata és oktatása témaköréből. ELTE Bölcsészettudományi Kar Fordító- és Tolmácsképző Tanszék, 2019. 21. évfolyam, 2. szám 86.o.

Jelinek munkássága, írói sajátosságai a mai napig vitatéma az irodalomtudományban. Másrészt úgy gondolom, nagy kihívás előtt áll az, aki úgy dönt, hogy egy Jelinek által írt művet lefordít, hiszen műveiben annyi játékoság van, hogy azt nagyon nehéz átvinni egy másik nyelvbe úgy, hogy mind tartalmilag, mind szerkezetileg megmaradjanak az eredeti mű jellegzetességei. Ugyanakkor, a fordítás során kiküszöbölhetetlenek a változtatások, ebben az esetben azonban a fordítónak lehetősége van különböző módokon kompenzálni azt. „A veszteségek elkerülésére használják a fordítók a kompenzálás műveletét. Kompenzálásról akkor beszélünk, amikor a fordító tudatosítja a fordítás során elkerülhetetlen veszteségeket, és az elvesztett jelentéseket más helyen és más eszközökkel próbálja visszaadni.”²

A harmadik részben Lőrinczy Attilát, a regény magyar fordítóját szeretném bemutatni. Részletes leírások és források csekély számban elérhetők a Lőrinczyről, azonban kiemelem azokat az információkat, amelyek kapcsolódnak fordítói munkásságához vagy hatással lehettek arra.

A negyedik fejezetben Elfriede Jelinek *Die Klavierspielerin* című művéről számolok be. Hangsúlyt a szerző írói sajátosságaira helyezem, a tartalmi pontokat tömörítve ismertetem.

Az ötödik részben, a kutatásom egyik fő kérdését vizsgálom, nevezetesen, hogy hogyan fordíthatóak le az ironikus elemek magyar nyelvre. Megválaszolom az alábbi kérdést: **Hogyan jelenik meg a korpuszban szereplő kiemelt fontosságú részekben az irónia az eredeti és a fordított műben?**

A hatodik fejezetben egy másik szempont szerint szeretném megvizsgálni a fordítást. Ebben a szakaszban a különböző szójátékokat, frazeologizmusokat, módosított szóösszetételeket vizsgálom. **Vajon sikerül el a nyelvi különlegesség és tartalom egyidejű megőrzése a magyar fordítás esetében?**

Végül az utolsó részben összegzem a kutatásom, levonom a konklúziókat, és megválaszolom a fentebb feltett két kérdést.

² Klaudy Kinga: Bevezetés a fordítás gyakorlatába. 2012. 155.o.

2. Az író: Elfriede Jelinek

Elfriede Jelinek osztrák író, Bécsben nevelkedett, 1966 óta szabadúszó íróként dolgozik Münchenben és Bécsben. Jelinek egyike azoknak az íróknak, akik elkötelezettek a nők emancipációja mellett, és harcolnak egy férfiak által uralt világ ellen. Szülei nagyon eltérő társadalmi helyzetben voltak, ami hozzájárulhatott a korai váláshoz, így nem élvezhette elég sokáig az apa gondoskodását. A válás miatt Jelinek az édesanyjával és annak új férjével maradt, így az életét gyakorlatilag az anyja szabályozta. Életét már nagyon korán megtervezték: "Hétéves koromban már az egész napom tele volt. Az iskola mellett zenei tanulmányokat is végeztem."³ Itt szeretném megjegyezni, hogy ez a hierarchikus anya-lánya kapcsolat nagyon szorosan kapcsolódik a munkához. „Az anya a domináns nem csak a gyermekkel, hanem a férjével szemben is.”⁴

A középiskola elvégzése után Jelinek színház- és művészettörténetet kezdett tanulni, de alig hat félév után abbahagyta. 1971-ben beiratkozott a konzervatóriumba, de azt is ott hagyta. Ekkor kezdett el költeményeket írni.

1970-ben jelent meg debütáló regénye, a *Wir sind lockvögel baby!*, de az irodalmi áttörést 1975-ben a *Die Liebhaberinnen* című regénye hozta meg, amely egy Heimatrömerin feminista-marxista karikatúrája. Ebben az időszakban fő témái közé tartoztak a nők egy férfiak uralta társadalomban és a nők szexuális elnyomása. Jelinek sajátos nyelvi technikát használ témáinak bemutatásakor. Ezt a módszert úgy alkalmazza, hogy különböző típusú szövegekkel játszik. Reklámszövegekből vagy Schubert-dalokból merít, vagy sztereotip kifejezésekhez folyamodik, szarkasztikus módon, hogy felfedje azok valódi jelentését.⁵

2004. október 7-én Elfriede Jelinek irodalmi Nobel-díjat kapott. A zongoratanárnő (1984) című művéért. A díj indoklása a következő volt: „a hangok és ellenhangok zenei áramlásáért a regényekben és drámákban, amelyek egyedülálló nyelvi szenvedéllyel tárják fel a társadalmi klisék abszurditását és kényszerítő erejét.”⁶

³ Janke, Pia : Jelinek-Handbuch. Stuttgart: J. B. Kiadó Metzler, 2013. 3.o.

⁴ Janke, Pia : Jelinek-Handbuch. Stuttgart: J. B. Kiadó Metzler, 2013. 4.o.

⁵ Janke, Pia: Jelinek Handbuch. Stuttgart: Metzler kiadó, 2013. 114.o.

⁶ Dr. Stefan Helge Kern: Die Königs Erläuterung: Elfriede Jelinek: Die Klavierspielerin. Bange Kiadó, 2008. 10.o.

Műveiben egy irgalom nélküli, erőszakkal és leigázással teli világot ábrázol, amelyben az emberek vadászként és zsákmányként viselkednek. Ez azt jelenti, hogy szinte minden művében fellelhető egy egyfajta hierarchikus kapcsolatrendszer, amelyben az egyik fél alá van rendelve a másiknak. Legfőbb témái a társadalom érzékeny és kényes kérdései, amelyek lehetnek akár politikai, társadalmi, pszichológiai vagy szexuális kérdések is.

3. A fordító: Lőrinczy Attila

Fontos megemlíteni, hogy Jelineknek nincs egy állandó magyar fordítója, így többen is fordították már műveit, többek között Halasi Zoltán, aki a következőképpen vélekedett egy Jelinek mű lefordításáról:

Más sem volt ez a munka, mint nyelvi kihívás. Jelinek a német nézőt is próbára teszi a szójátékaival, hát még a magyar fordítót! Jelinek imádja, ha a szöveg oszcillál: ha nem egy, hanem minél több értelmű a jelentése. [...] Elméletileg Jelinek fordíthatatlan, annyira nyelvből fakadó, annyira bele van ágyazva a Nyugat asszociációs világába. Csak ha az egész referenciarendszert vagy egy jó részét fogja már a fordító (mert például a tévéadásokat vagy az internetes oldalakat nem lehet), akkor képes átültetni Jelineket a magyar kultúrhagyományba, a magyar nyelvi jelenbe. [...] Jelinek úgy fel tud pörgetni és meg tud billenteni idézeteket, hogy visszajukra fordul az értelmük, így aztán a bohózat szintjére hozza le az olyan szent értelmiségeket, mint Heidegger vagy Freud.⁷

Habár Halasi a fenti idézetet Jelinek Árnýék című színművének fordításáról mondta, Lőrinczy is bizonyára sok nehézségbe ütközött *A zonogoratanárnő* című regény lefordításakor, hiszen Jelinek ezen műve a legironikusabban megfogalmazott.⁸ Lőrinczy 1959-ben született, író, műfordító, a Budapesti Operettszínház dramaturgja. Életéről és munkáiról nagyon kevés információ érhető el mind online, mind nyomtatott formában, ezért részletes önéletrajzi írás hiányában egy interjúból kivett idézettel mutatom be, hogyan is definiálja Lőrinczy magát.

A dramaturg feladata, az írás, olvasás, elemzés. A szakmában a legközkeletűbb definíciót már sok évtizeddel ezelőtt Nádasdy Kálmán adta meg, aki azt mondta, hogy a dramaturg a rendező legjobb barátja. Amúgy én szövegipari szakmunkásként szoktam definiálni magam. A dramaturg gondozza a szövegkönyveket, a rendezőknek segít ajánl, jó esetben több nyelven olvas, fordít. Voltaképpen hasonlóan kiszolgáltatott, mint a színész, hiszen önmagában nem gyakorolhatja a hivatását, csak ha egy rendező őt választja. A színház a precizitás művészete. Ugyanúgy, ahogy egy színpadi pillanatban a másodperceknek és a centimétereknek egy jól megcsinált előadásban fontossága van. ugyanúgy minden hangnak és minden szónak.⁹

⁷ <https://librarius.hu/2020/09/04/meredek-elmeny-lesz-a-jelinek-darab-mondja-halasi-zoltan-fordito-eurudike-monodramajarol/> utoljára olvasott: 2022.11.20.

⁸ Dr. Stefan Helge Kern: Die Königs Erläuterung: Elfriede Jelinek: Die Klavierspielerin. Bange Kiadó, 2008. 98.o.

⁹ <https://szinhaz.online/a-deszka-nepe-legujabb-reszeben-lorinczy-attila-dramaturg-a-vendeg/> utoljára olvasott: 2022.11.12.

Fordítói munkásságáról nem sok információ áll rendelkezésre. Fordításai közé sorolható: Arthur Schnitzler: *Távoli vidék*, Arnold Wesker: *A konyha*.

Ennek ellenére rengetek színházi előadás dramaturgja, érdekességképpen három miskolci előadást emelnék ki. Miskolci Játékszín: Thomas Bernhard: *A színházcsináló*; Miskolci színház: Ray Cooney: *A miniszter félrelép*; Miskolci Játékszín Aiszhülosz - Euripidész - Szophoklész - Hugo von Hofmannsthal Elektra.

Szövegem magyar nyelvű korpusza a Lőrinczy Attila által fordított *A zongoratanárnő* című mű, melynek felelős kiadója az AB OVO igazgatója. A német nyelvű vizsgált irodalom pedig Elfriede Jelinek *Die Klavierspielerin* (1984) című regénye, amelyet a Rohwolt Digitalbuch 2012-es kiadásában használtam.

4. A zongoratanárnő

4.1. A regény történetének rövid bemutatása

A Zongoratanárnő egy ellentmondásos és megrázó mű, középpontjában az any-lánya közti konfliktus áll. A regény főszereplője Erika Kohut, a 36 éves zongoratanárnő, aki az édesanyjával él. Csak azért élnek párként, mert az apja előbb megőrült, majd meghalt, és Erika azóta is az anyjával alszik a „hitvesi ágyban“. Erikának hivatásos zongoraművészek kellett volna lennie, legalábbis az anyja ezt akarta volna, Kohut asszony (az anya) nagyon szigorú, azt akarja, hogy Erika dolgozzon, eddze az ujjait és zongorázzon. De Erikának nyilvánvalóan nem volt igazi tehetsége, ezért csak zongoratanárnő lett belőle. Az anya minden eszközzel megpróbálja megakadályozni a lánya felnövését, függetlenedését. Erika mazochista cselekedetekhez folyamodik, ezzel próbál meg szabad lenni, „uralni, birtokolni magát“. Azonban Erikának ez nem sikerül, ahelyett, hogy harcolna a helyzettel, amiben van, és megszabadulna az anyjától, egyre mélyebbre és mélyebbre zuhan.

Erika és édesanyja mellett a harmadik főszereplő Erika legjobb tanítványa, Walter Klemmer. A kialakult helyzetet Erika Klemmerrel való kapcsolata csak még rosszabbra fordítja. Egyértelmű, hogy a férfit csak az érdekli, hogy rövid időre megszerezze Erikát, majd a többi hódítása mellé a „polcra tegye“. Egy bizonyos ponton úgy dönt, hogy elbűvöli Erikát, lefekszik vele, meghódítja, de az olvasó hamar megtudja, hogy csak egy öreg, rothadt, majdnem halott húsdarabot látott benne.

Jelinek a főhős lassú hanyatlását írja le és az önmagával való állandó küzdelmet. A mű során láthatjuk, hogy Erikának olyan torz képe alakul ki, hogy maga sem tudja igazából mire vágyik. Fájdalmat akar érezni, de végül gyengédségre vágyik, menekülni akar, de visszatér, végső soron nem tud megszökni sem magától, sem az anyjától, sem az elnyomástól.

4.2. A mű nyelvi sajátosságai

A zongoratanárnő nyelvezete egyszerre józan, tárgyilagos, nyers és leíró, valamint stilizált, metaforikus és célzó. Nyelvi kliséket "dekonstruál", azáltal, hogy feltárja a tényleges, hétköznapi körülményeket az eufemisztikus nyelvi képek mögött.

Roland Barthes (triviális) mítoszkonceptiója rendszerkritikaként értelmeződik Jelinek műveiben. Barthes szerint a mítosz elleni harcban a leghatásosabb fegyver az ellenmítoszok létrehozása, amelyek megkérdőjelezzik ezt a médiajelenséget, és gúnyt űznek a modern trivialitásokból. Jelinek is ezt teszi műveiben, bár annyiban módosítja a barthes-i mítoszkonceptiót, hogy a média hazugságai mellett a társadalmi és kulturális hazugságokra is koncentrálna: az anya-gyermek viszony szentimentális tévképzeteit vagy az érzelgősen félreértelmezett férfi-nő kapcsolatot az osztrák kultúrán belül elemzi. A mítoszok lerombolásában Jelinek nem riad vissza a pornográfiától, a botránytól és az erőszaktól sem [...]Jelinek társadalmat felrázó témái az érzelmi tompaságot az elidegenedés víziójával konfrontálják.¹⁰

Közhelyek, közmondások és idiómák hangzanak el, de aztán szokatlan módon folytatódnak.¹¹ Amikor az emberek például a múltbéli időkre gondolnak, az emlékek gyakran társulnak a mindennapi nyelvben a "régi szép idők" kifejezéssel. Elfriede Jelinek azt mondja: "a régi időkben, amelyek nem voltak jó napok"¹² A merész kezű író nő sokszor felrúgja a már megszokott szintaktikai struktúrákat, és különböző stilisztikai eszközökkel, vagy betoldott szavakkal, ragokkal, képzőkkel a szavakat új formában, értelemben vagy kombinációban használja.

Az író sajátos nyelvhasználata abban is megmutatkozik, hogy rengetegszer használ frazeologizmusokat, persze azokat sem a megszokott módon, kontextusban. Sokszor toldással, elvétellel, a szórend megváltoztatásával, vagy esetlegesen egy-egy szó kicserélésével játszik különböző szóösszetételekkel, közmondásokkal.

Jelinek művére kifejezetten jellemző az ironikus nyelvhasználat, amely egy teljesen elidegenítő, komikus, de megdöbbentő hatást kelt az olvasóban. Az irónia segítségével kritizálja a társadalmat, a hierarchikus kapcsolatrendszereket, valamint a nők elnyomását. A dolgozatomban nagy szerepet kap az ironikus elemek elemzése, ezért először szeretném definiálni az irónia fogalmát. „[...]van egy olyan szándék, amely minden irónia alapjául szolgál, nevezetesen, hogy a **látszat nem a lényeg**, hanem a lényeg/tartalom ellentéte.

¹⁰ Nagy-György Katalin: A félkarú amazonok esete. IN: HÍD – irodalmi, művészeti és társadalomtudományi folyóirat. 2010. MÁJUS 5. SZÁM. 110.o.

¹¹ Jelinek, Elfriede; Helge, Kern, Stefan: Königs Erläuterungen und Materialien 84.o. (saját fordítás)

¹² Jelinek, Elfriede: Die Klavierspielerin. Rowohlt Digitalbuch, 2015. 81.o (saját fordítás)

Amikor beszélek, a gondolat, a **szánt jelentés a lényeg**, a **szó pedig csak a forma**.¹³ Az irónia tehát abban áll, hogy a kimondott vagy leírt szó a beszéd vagy szöveg tényleges jelentését nem hiteles formában fejezi ki, sok esetben a jelentés pont ellentétes a szó formájával, elsődleges jelentésével. Az irónia ily módon kétértelmű de mégis érthető. Bár a tényleges szándék nem autentikusan kerül kifejezésre, mégis felismerhető marad.¹⁴

¹³ Schestag, Uda: Sprachspiel als Lebensform. Aisthesis Kiadó, 1997. 168.o.

¹⁴ Schestag, Uda: Sprachspiel als Lebensform. Aisthesis Kiadó, 1997. 147.o.

5. Az irónia megjelenése az eredeti műben és a magyar fordításban

Az ironikus elemek megtalálhatóak Jelinek műveiben, de talán egyik prózai költeményében sincsenek annyira erősen és nagy számban jelen, mint az általam elemzett *A zongoratanárnő* című műben. Jelinek egyike azoknak az íróknak, akik elkötelezettek a nők emancipációja mellett, és harcol egy férfiak által uralt világ ellen, mégis degradálóan, és tárgyiasítva beszél a nőkről, nagyon sok esetben ez hozza létre az ironikus közeget. Ebben a részben arra mutatok be példákat, hogyan kezelte a fordító a különböző ironikus passzusokat.

1) Eredeti szöveg:

Die Tür von Erikas Zimmer hat kein Schloß, und **kein Kind hat Geheimnisse**. Erikas Lebensraum besteht aus ihrem eigenen kleinen Zimmer, **wo sie machen kann, was sie will. Keiner hindert sie**, denn dieses Zimmer ist ganz ihr Eigentum. Das Reich der Mutter ist alles übrige in dieser Wohnung, denn die Hausfrau, die sich um alles kümmert, wirtschaftet überall herum, während Erika die Früchte der von der Mutter geleisteten Hausfrauenarbeit genießt.¹⁵

Magyar fordított szöveg:

Erika szobájának ajtaján nincsen zár, **a gyerekeknek ne legyenek titkai**. Erika élettere saját kis szobájából áll, **ahol azt csinál, amit csak akar. Senki nem akadályozza semmiben**, hiszen ez a szoba az ő tulajdona. A lakás többi része az anyja birodalma, hiszen ő a háziasszony, aki a háztartást vezeti, aki mindenről gondoskodik, míg Erika csupán élvezi az anyja házimunkájának gyümölcseit.¹⁶

Az idézet már a könyv legelején olvasható, tehát az olvasó rögtön az elején szembesül az iróniával. Jelen esetben a gyermeknek nevezett 36 éves Erikáról van szó, akinek semmilyen privátszférája nincsen. Ezt az író fantasztikus iróniával mutatja be, úgy írja le, mintha teljesen normális lenne ez a helyzet. Az irónia nem csak egy-egy mondat, szólás, passzus során van jelen, hanem nagyobb egységek, illetve a szövegegész színterén is

¹⁵ Jelinek, Elfriede: *Die Klavierspielerin*. 2015, Rowohlt Digitalbuch.5 o.

¹⁶ Jelinek, Elfriede: *A zongoratanárnő*. 1997, AB OVO Kiadó 4.o.

fellelhető, mint azt a fenti példa tágabb szöveggörnyezete is mutatja. Az eredeti mütől alapjaiban nem tér el ebben az esetben a fordítás, viszont kisebb különbségek fellelhetőek. Jelinek úgy fogalmaz „kein Kind hat Geheimnisse” (**EGY gyerekeknek sincs titka**), amelyet Lőrinczy így fordított „**A gyerekek ne legyenek titkai**”, ebben egy általános megállapításból egy konkrét (Erikának szóló) felszólítás lett, tehát itt a gyerek szó direkt Erikára értendő. A másik kiemelhető eltérés pedig a „**Keiner hindert sie**”, amely a fordításban így hangzik: „**Senki nem akadályozza semmiben**”. Lőrinczy a fordításban háromszor is használ tagadószt, amely felerősítheti az állítás értelmezését.

2) Eredeti szöveg:

Wer plant, gewinnt. Wer vorsorgt, hat in der Not. Die Mutter wird bis dahin an **die hundert sein, aber sicher noch rüstig.**¹⁷

Magyar fordított szöveg:

Aki tervez, végez. Aki takarékoskodik, nem szenved szükségét. Az anya addigra már **száz fölött lesz, de még bizonyos jó erőben.**¹⁸

Az imént említett példában két helyen is fellelhető az irónia. Az első kiemelt mondat egy módosított frazeologizmus, amely a „**Wer plant, gewinnt**” szókapcsolatból ered, melynek jelentése: „Csak annak van esélye a sikerre, aki mer valamit tenni és kockáztatni.”¹⁹ Ennek a közmondásnak a magyar megfelelője az, "Aki mer, az nyer". A szövegben azonban a közmondás módosítva van (aki mer - aki tervez). A "tervezni" ige a szöveggörnyezethez kapcsolódik. A Erikának és az anyjának számos terve van a jövőre nézve, például egy új lakás vásárlása vagy egy ház építése a későbbiekben. Emiatt a "**tervezni**" igt használjuk a "**merészkedni**" ige helyett. Egy ilyen módosított közmondást csak szó szerinti fordítással lehet lefordítani, így viszont magyarul a szerző eredeti szándéka elvész. Megfigyelhetjük, hogy csupán egyetlen szó megváltoztatása által, lényegi tartalmi változás jön létre. Mi több, nem csak módosítás történt, hanem az egész közmondás úgymond „kifordítása”, tagadása. Ez azzal magyarázható, hogy a „**merni**” igében felmerül a kockázat, a véletlen, a

¹⁷ Jelinek, Elfriede: Die Klavierspielerin. 2015, Rowohlt Digitalbuch. 29. o.

¹⁸ Jelinek, Elfriede: A zongoratanárnő. 1997, AB OVO Kiadó 27-28.o.

¹⁹ https://de.wiktionary.org/wiki/wer_nicht_wagt_der_nicht_gewinnt Utoljára olvasott:2022.11.10. (Saját fordítás)

„jövőbe nem látás”, viszont a tervezni, pont ennek az ellenkezőjét rejti, ezzel ironikus hatást keltve. Ezáltal megállapítható, hogy az eredeti közmondás tagadását hozta létre Jelinek, amelyet a magyar nyelvbe nem sikerült átvinni. Továbbá azt is észrevehetjük, hogy a magyar fordításban, az első asszociáció talán az „Ember tervez, Isten végez” közmondásunk lenne, aminek ugyancsak semmi köze az eredeti íráshoz. Ezek alapján megállapíthatjuk, hogy bár a szerkezeti összhangot megpróbálta tartani a fordító, azonban a frazeologizmus módosítása által létrejött iróniát nem sikerült visszaadnia. A második kiemelt mondat ugyancsak ironikus hatást kelt, miszerint az anya a terveik megvalósításának idején, már száz éven is túl lesz, azonban még „bizonyosan jó erőben”. Ez jelenség mindkét műben ugyanúgy megtalálható, jól értelmezhető.

3) Eredeti szöveg:

Dieser Beruf ist doch nichts für eine Frau. Am liebsten nähme man eine gleich mit, egal welche, **im Prinzip sind sie alle gleich. Sie unterscheiden sich nicht grundsätzlich**, höchstens in der Haarfarbe, während die **Männer doch mehr Einzelpersönlichkeiten sind**, von denen der eine lieber das hat und der andere lieber das.²⁰

Magyar fordított szöveg:

Ez a munka semmi egy nőnek. Az ember legszívesebben elvinné egyiket, mindegy melyiket, hiszen **lényegében egyformák. Alapjában véve nem különböznek egymástól**, legfeljebb ha a hajuk színében, míg **a férfiak egyedi személyiségek**, akik közül az egyik ezt szereti, a másik meg inkább azt.²¹

A fenti példánál fontos megemlíteni, hogy az idézet egy olyan kontextusból lett kivéve, ahol egy peep-show-ról értekezik a szerző. Azonban jól mutatja azt a tényt, amit ennek a fejezetnek az elején megállapítottam, miszerint Jelinek a legtöbb esetben degradálóan, megvetően ír a nőkről, holott pont az ők egyenjogúságáért harcol. Eszerint egy olyan értékrend áll fenn, ahol a nők csak egyfajta tárgyként szerepelnek, csak azért léteznek, hogy a férfiak vágyait, kívánságait teljesítsék. Személyiségükben nem különböznek, legfeljebb „a hajuk színében”, ezzel szemben viszont a férfiak mind-mind különbözőek,

²⁰ Jelinek, Elfriede: Die Klavierspielerin. 2015, Rowohlt Digitalbuch. 44.o.

²¹ Jelinek, Elfriede: A zongoratanárnő. 1997, AB OVO Kiadó 41.o.

egyedi vágyakkal, egyedi személyiségjegyekkel. A fordító ebben az esetben, szószerinti fordítást alkalmazott, ami azonban nem változtatott az eredeti mű mondandóján, és a magyar szövegben is tisztán érezhető az iróniával átítatott társadalomkritika. Habár lényegi változás nem történt a fordításban, azonban jól demonstrálja az iróniával átítatott társadalomkritikát.

4) Eredeti szöveg:

Nun wandeln sie zart zu zweit über **den locker geschichteten Staub der Zwischentöne, Zwischenwelten, Zwischenbereiche dahin, denn damit kennt die Mittelschicht** sich aus. Das uneitle Verdämmern Schuberts eröffnet also den Reigen, oder, wie Adorno beschreibt, das Verdämmern in Schumanns C-Dur-Phantasie. Es fließt in die Weite, ins Nichts hinein, aber ohne sich dabei die Apotheose des bewußten Verglimmens überzustülpen! Verdämmern, ohne dessen gewahr zu werden, ja ohne sich selbst zu meinen!²²

Magyar fordított szöveg:

Édes kettesben vándorolnak a félhangok csábító történelmi ködében, amerre a középszer nem ismeri ki magát. Schubert minden hivakodás nélkül való pusztulása nyitja meg a táncot, vagy, ahogy Adorno megmutatja a pusztulást Schumann C-dúr fantáziájában. Elhőmpölyög a messzeségbe, a semmibe, anélkül, hogy ráborulna a tudatos elenyészés apoteózisa. Ó igen, a pusztulás, annak tudomásulvétele nélkül!²³

A fent idézett részlet egy beszélgetés a zongoratanárnő és tanítványa, Klemmer között. A szöveg első mondatában a szereplőket az elbeszélő ironikus távolságtartással "középosztálybelieknek" írja le. A következő mondatokban a résztvevőket ironikusan jellemzi a zeneelméleti síkon, „wie Adorno beschreibt, das Verdämmern in Schumanns C-Dur-Phantasie“. Azonban a magyar fordításban az első mondat teljes átalakításra kerül, és erőteljesen rövidít az író, pedig a német regényben megjelenítésre kerülő „köztes világok“ leírása arra szolgál, hogy a két fél beszédének tárgyát minősítse, miszerint ők felsőbbrendűnek érzik magukat a többiektől. Szándékuk pedig nem az, hogy közvetítsenek,

²² Jelinek, Elfriede: Die Klavierspielerin. 2015, Rowohlt Digitalbuch. 62.o.

²³ Jelinek, Elfriede: A zongoratanárnő. 1997, AB OVO Kiadó 58.o.

hanem hogy lenézzék a zenében nem kellően jártas embereket. Az eredeti műben magyarul így hangzana: „Most finoman sétálnak át ketten a lazán rétegezett köztes tónusok porán, köztes világokon, köztes területeken, mert ezzel ismeri ki magát a középosztály.“ Habár magyarul nem hangzik jól a mondat szó szerinti fordítása, mégis talán közelebb van ahhoz, amit Jelinek mondani akart. Hiszen a fordításban pont az áll, hogy ők ketten olyan helyen sétálnak, ahol a „középszer“ **nem** ismeri ki magát.

A következő példában Erika életének ironikus szerkezetét szeretném bemutatni. A zongoratanárnő esetében egyértelmű lehetne, hogy az anyjától el akar menekülni, szeretné ha lehetne magánélete és privátszférája. Ennek ellenére a mű jellemzője az állandó visszatérés, amelyet két példával szeretnék szemléltetni: az első egészen a könyv kezdetén található, a második (visszavágódás) példája pedig a történet lezárásánál olvasható.

5) Eredeti szöveg:

Die Klavierlehrerin Erika Kohut stürzt wie ein Wirbelsturm in die Wohnung, die sie mit ihrer Mutter teilt. Die Mutter nennt Erika gern ihren kleinen Wirbelwind, denn das Kind bewegt sich manchmal extrem geschwind. Es trachtet danach, **der Mutter zu entkommen.**²⁴

Magyar fordított szöveg:

A lakásba, amit az anyjával oszt meg, forgószélként viharzik be Erika Kohut, a zongoratanárnő. Az anya előszeretettel nevezi Erikát kis ciklonomnak, hiszen a gyerek olykor rendkívüli sebességgel közlekedik. Mostanság épp azon igyekszik, hogy **megszabaduljon az anyjától.**²⁵

Már rögtön a könyv első soraiból megtudhatjuk, hogy Erika meg akar szabadulni az anyai fogságból, el akar menekülni. Az eredeti mű és a fordítás között csupán egy kisebb hangsúlyáthelyezési különbség van jelen. Egészen pontosan Jelinek magára a személyre, Erikára és az érkezés módjára helyezi a hangsúlyt, a fordító viszont a körülményeket említi meg először, amelybe a zongoratanárnő érkezik. Itt láthattuk tehát, hogy Erika meg akar szabadulni az anyjától, viszont ennek ellenére a könyv legutolsó mondataiban a következő történik:

²⁴ Jelinek, Elfriede: Die Klavierspielerin. 2015, Rowohlt Digitalbuch. 4.o.

²⁵ Jelinek, Elfriede: A zongoratanárnő. 1997, AB OVO Kiadó 3.o.

6) Eredeti szöveg:

Erika geht und geht. Ihr Rücken wärmt sich durch Sonne auf. Blut sickert aus ihr heraus. Menschen blicken von der Schulter zum Gesicht empor. Einige wenden sich sogar um. Es sind nicht alle. Erika weiß die Richtung, in die sie gehen muß. **Sie geht nach Hause.** Sie geht und beschleunigt langsam ihren Schritt.²⁶

Magyar fordított szöveg:

Erika megy és megy. Hátát melegíti a nap. Szivárog belőle a vér. Az emberek a vállára, aztán az arcára néznek. Egyesek még meg is fordulnak. Nem mindenki. Erika tudja az irányt, amerre mennie kell. **Hazamegy.** Megy, és lassan fölgyorsítja lépteit.²⁷

Ha alaposan megvizsgáljuk a mű kezdő és végső passzusait, akkor hamar felismerhetővé válik az ironikus szerkezet. Az elvágódás, az egyfajta menekülési kísérlet, és aztán annak sikertelensége. Ilyen módon az író az anyai fogságtól való menekülés lehetetlenségét ironizálja, amely visszatérő elem a műben, Erika és Klemmer közötti kapcsolatnál is fellelhető. Fordítási szempontból csupán apró eltérések vannak ebben a két részletben, azonban azok lényegi, tartalmi változást nem hoztak. Eltekintve egy-egy a német és a magyar nyelvrendszer miatti kötelező átváltási műveletektől (pl. „Sie geht nach Hause -> „Hazamegy.“; „Sie geht.“-> „Megy“) és ebben az esetben nem olyan fontos hangsúlyeltolódástól (pl. „Die Klavierlehrerin Erika Kohut...“ -> „A lakásba, amit az anyjával oszt meg...[6.példa] “) a német és a magyar változat megegyezik a szerkezeti irónia megjelenésének szempontjából.

²⁶ Jelinek, Elfriede: Die Klavierspielerin. 2015, Rowohlt Digitalbuch. 243.o.

²⁷ Jelinek, Elfriede: A zongoratanárnő. 1997, AB OVO Kiadó. 231.o

6. Nyelvi sajátosságok fordítása

„Jelinek jellegzetes nyelvi játéka, az a stratégia, hogy közhelyeket, nyelvi sablonokat, konvencionális kifejezéseket használ, amelyeket úgy dolgoz fel, hogy azok új, meglepő asszociációs potenciált szabadítanak fel [...]“.²⁸

7) Eredeti szöveg:

Viele drängt die Kunst allerdings wieder von sich ab, denn es muß auch Grenzen geben. Die Grenze zwischen den Begabten und den Nichtbegabten zieht Erika besonders gern im Laufe ihrer Lehrtätigkeit, das Aussortieren entschädigt sie für vieles, **ist sie doch selbst einmal als Bock von den Schafen geschieden** worden.²⁹

Magyar fordított szöveg:

Mindazonáltal a művészet sok embert visszavonulásra kényszerít, mert valahol azért meg kell szabni a határt. Erikát tanári működése során különös előszeretettel szabja meg a határt a tehetséges és tehetségtelen között, a rostálás sok mindenért kárpótolja, **most ő maga különbözteti meg a jókat és a rosszakat**.³⁰

A fent említett idézetben az író nő egy frazeologizmust használ, nevezetesen **die Schafe von den Böcken scheiden**, melynek jelentése „das Gute vom Bösen trennen, die Guten von den Schlechten unterscheiden“, azaz a jót a rossztól elválasztani, különbséget tenni a jó és a rossz között. Az eredete a bibliáig nyúl vissza, ahol a célzott tenyésztés érdekében a pásztornak a hím és nőstény juhokat egymástól elkülönítve kellett tartania, hogy a szaporítás során csak a kijelölt kosok jöjjenek számításba.³¹ Összehasonlításképpen meg szeretném mutatni a Bibliában hogyan fordul elő az a szókombináció amely a fentebb idézett szövegben fellelhető, és ezt Károli hogyan fordította. „Und alle Völker werden vor ihm zusammengerufen werden, und er wird sie voneinander scheiden, wie der **Hirt die Schafe von den Böcken scheidet**.“³² A magyar fordítás így hangzik: „És elébe gyűjtetnek mind a népek, és elválasztja őket egymástól, miként a pásztor **elválasztja a juhokat a**

²⁸ Janke, Pia: Jelinek Handbuch. Stuttgart: Metzler kiadó, 2013 245.o.

²⁹ Jelinek, Elfriede: Die Klavierspielerin. 2015, Rowohlt Digitalbuch 25.o.

³⁰ Jelinek, Elfriede: A zongoratanárnő. 1997, AB OVO Kiadó. 23.o.

³¹ https://de.wiktionary.org/wiki/die_Schafe_von_den_B%C3%B6cken_scheiden utoljára olvasott: 2022.11.20.

³² <https://www.bibleserver.com/de/verse/Matth%C3%A4us25%2C32> utoljára olvasott: 2022.11.20.

kecskéktől.³³ Az eredeti műben tehát megtalálható Jelinek azon írásmódja, amelyet már a bevezetőben említettem, miszerint más művekből is átvész idézetek, amiket egy egészen különböző kontextusban tüntet fel. Az eredeti mű olvasásakor asszociálhatunk a Máté evangéliumában elhangzott szavakra, azonban a fordító ezt az asszociációs technikát nem vette át, hanem a szókapcsolat szemantikai jelentését jelenítette meg fordításában.

8) Eredeti szöveg:

Das eigene Bauernhaus blickt in ein Tal herunter, in dem die Spioninnen wohnen, und diese blicken aus Gewohnheit mit Feldstechern zurück. Sie denken nicht daran, **vor ihrer eigenen Türe zu kehren**, und vernachlässigen ihre Hauswirtschaft, wenn die Bewohner aus der Hauptstadt endlich eintreffen, weil es Sommer geworden ist.³⁴

Magyar fordított szöveg:

Parasztházuk arra a völgyre néz, ahol a hírszerzők laknak, azok pedig pusztá megszokásból távcsővel néznek. Nem is gondolnak arra, hogy **a saját dolgaikat intézzék**, elhanyagolják a gazdaságukat, amikor a fővárosi lakosok végre betoppannak, mert nyár lett.³⁵

Ebben az idézetben egy újabb frazeologizmus található, a „vor der eigenen Türe kehren”, melynek magyar megfelelője a „saját háza táján sepreget”, amelynek jelentése a saját dolgok intézése, vagy az önkritika, ahelyett, hogy másokat kritizálnánk. Úgy gondolom jelen kontextusban megtarthatta volna a fordító a szójátékot, hiszen erre teljesen ekvivalens magyar megfelelő is létezik, amint az imént említettem. Azonban a sajátos nyelvi szerkezet megtartása helyett, a fordító ugyancsak a frazeologizmus tartalmának megtartása mellett döntött, és így a szerkezet a fordításban nem jelent meg.

³³ <https://szentiras.hu/KG/M%C3%A1t%C3%A925,31-46:Csel17,31> utoljára olvasott: 2022.11.20.

³⁴ Jelinek, Elfriede: Die Klavierspielerin. 2015, Rowohlt Digitalbuch 30.o.

³⁵ Jelinek, Elfriede: A zongoratanárnő. 1997, AB OVO Kiadó. 28.o.

9) Eredeti szöveg:

Das Wasser ist frisch eingelassen, es ist eiskaltes Brunnenwasser, **nur der Mutige, dem die Welt gehört, wagt** sich in dieses Naß.³⁶

Magyar fordított szöveg:

A vizet csak most engedték bele, jéghideg kútvíz, valóban csak **a legbátrabbak merészkednek** bele.³⁷

Ezt a példát azért tartottam érdekesnek, hiszen ez alátámasztja a már korábban tett állításomat, miszerint Jelinek különböző állandósult szókapcsolatokat használ úgy, hogy azokat megváltoztatja, elvesz belőlük, vagy hozzájuk ad. Ebben az esetben a „dem Mutigen gehört die Welt” szókapcsolatot használja, melynek magyar megfelelője „Bátraké a világ”. Mint láthatjuk, jelen szövegrészletben az író úgy változtatta meg, hogy az eredetileg összetartozó szavakat, amelyek egy főmondatot alkottak, most kettészelte, és az „dem die Welt gehört” (akié a világ), csak kiegészítésként használta, a „Mutigen” (Bátrak) szót tovább részletezve. A fordító nem követte ezt az írásmódot, és a kiegészítés elhagyásával már nem ismerhető fel az író játékosága. Ezt azonban megtehetette volna, hiszen a magyar nyelvben ugyanúgy megtalálható ez a szókapcsolat, véleményem szerint, ha azt írta volna, hogy „csak a bátrak, akiké a világ...”, akkor a mű sajátossága felismerhető lett volna a szövegben.

10) Eredeti szöveg:

Auf dem Beistelltisch in beispielgebender Fülle und Buntheit eine sortierte Schüsselsammlung mit Naschereien, aus der sich die Damen abwechselnd oder zugleich bedienen. Wenn sie leer ist, wird sie sogleich nachgefüllt, es ist wie im **Schlaraffenland**, wo auch nichts zuende geht und nichts anfängt.³⁸

Magyar fordított szöveg:

A kisasztalon példaszerű gazdagsággal és változatossággal sorakoznak különféle rágcálnivalók, melyekből a hölgyek felváltva, vagy akár egyidejűleg

³⁶ Jelinek, Elfriede: Die Klavierspielerin. 2015, Rowohlt Digitalbuch 35.o.

³⁷ Jelinek, Elfriede: A zongoratanárnő. 1997, AB OVO Kiadó. 34.o.

³⁸ Jelinek, Elfriede: Die Klavierspielerin. 2015, Rowohlt Digitalbuch 101.o.

kiszolgálhatják magukat. Ha kiürül azonnal utántöltik, akárcsak **meseországban**, ahol semminek nincs se kezdete, se vége.³⁹

A **Schlaraffenland** játékosága abban lelhető, hogy a jelentése ugyan kánaán, azonban Hans Sachs Das Schlaraffenland (Eldorádó) művének címében is fellelhető ez a szó. Ebben a műben ugyancsak egy csodálatos világ kerül leírásra, így nem tudhatjuk, hogy a szerző magára a műre, vagy a szó jelentésére utal. A **meseországban** szó hallatán azonban nem feltétlen asszociálunk Hans Sachs művére, így a szóval való játékoság elvész a műben, azonban tartalmi lényegét megtartja.

11) Eredeti szöveg:

Walter Klemmer **legt vernünftig sein Herz in seinen Kopf** und überdenkt gründlich jene Frauen, die er schon besessen und dann zu Billigpreisen wieder abgestoßen hat.⁴⁰

Magyar fordított szöveg:

Walter Klemmer **megfontoltan belegondol** a nőkbe, akikért mindeddig nem rajongott, s akiket aztán becsmérelve eltaszított.⁴¹

A fenti példában egy újabb szókapcsolat található: „sein Herz vernünftig in seinen Kopf legen”, amelynek a szó szerinti fordítása valahogy így hangzana: „a szívét észszerűen a fejébe helyezi”. A fordító ezt a részt teljesen kihagyja, valószínűsíthetően azért, mert ennek nincs megfelelője a magyar nyelvben. Azonban szerintem lett volna mód ennek a szerkezetnek a megtartására, például „az észére hallgat a szíve helyett” szókapcsolaton végzett kisebb módosításokkal.

³⁹ Jelinek, Elfriede: A zongoratanárnő. 1997, AB OVO Kiadó. 96.o.

⁴⁰ Jelinek, Elfriede: Die Klavierspielerin. 2015, Rowohlt Digitalbuch 105.o.

⁴¹ Jelinek, Elfriede: A zongoratanárnő. 1997, AB OVO Kiadó 100.o.

12) Eredeti szöveg:

Im Geschäft, vorhin noch, hat das Kleid, **durchbohrt** von seinem Haken, so verlockend ausgesehen, bunt und geschmeidig, jetzt liegt es als schlaffer Lappen da und wird **von den Blicken der Mutter durchbohrt**.⁴²

Magyar fordított szöveg:

A ruha, mely imént az üzletben, **fogasra akasztva** még oly csábítóan színesnek és testhez simulónak tetszett, most, **az anya tekintetének tüzében**, úgy fekszik Erika előtt, mint valami slamos rongy.⁴³

A hatodik példában azt szeretném demonstrálni, hogy Jelinek egy szó két kontextusban való használatával milyen nyelvi különlegességet ér el. Jelen esetben a **durchbohren** (átszúr, keresztülszúr) szót vizsgálom. Az első esetben a durchbohren a ruhára vonatkozik („a kampó által átszúrva”), a mondat második részében azonban ugyanazt a durchboren igét tartalmazó frazeologizmust használja. A **jemanden mit Blicken durchbohren** magyar megfelelője „felnyársalja a tekintetével”. A fordító szóhasználata azonban semmilyen hasonlóságot nem mutat aközött, amikor a ruháról és az anya tekintetéről beszél. Véleményem szerint lehetett volna játszani a „felnyársalni” szóval, és így hasonló játékosságot létrehozni, mint amilyen az eredeti műben is megtalálható.

13) Eredeti szöveg:

Erika, dieses **Quecksilber**, dieses schlüpfrige Ding, kurvt vielleicht in diesem Augenblick irgendwo herum und betreibt Unsinn.⁴⁴

Magyar fordított szöveg:

Erika **megfoghatatlan, akár a higany**, s talán épp ebben a pillanatban követ el valami számárságot.⁴⁵

Az utolsó példában ugyancsak egy érdekes szóhasználatot szeretnék bemutatni. Egészen pontosan a **Quecksilber** kifejezést, amelynek ugyan szószerinti jelentése a higany, azonban ebben a kontextusban a német nyelvben fellelhető hasonlatról van szó, miszerint „ein

⁴² Jelinek, Elfriede: Die Klavierspielerin. 2015, Rowohlt Digitalbuch 4.o.

⁴³ Jelinek, Elfriede: A zongoratanárnő. 1997, AB OVO Kiadó 3.o.

⁴⁴ Jelinek, Elfriede: Die Klavierspielerin. 2015, Rowohlt Digitalbuch 6.o.

⁴⁵ Jelinek, Elfriede: A zongoratanárnő. 1997, AB OVO Kiadó 5.o.

Quecksilber” az egy izgó-mozgó, életteli, fékezhetetlen ember jellemzésére szolgáló szó. A fordító a megfoghatatlan akár a higany kifejezést használta, azonban úgy gondolom ez ebben a kontextusban nem helyes. A magyarban nem használatos szófordulatot használt, és az egyetlen egyezés, amelyet ezzel a szókapcsolattal találtam, az Osho A szeretet ereje című művében található, ahol a higany kifejezés a szeretet jellemzésére szolgál, amely egészen máshogy értelmezhető. Ennek értelmében a megfoghatatlan mint a higany azt jelenti, hogy nem kézzel fogható, nem behatárolható, hiszen egy érzésről, „fogalomról” beszélünk. Így megállapítható, hogy Lőrinczy a szószerinti fordítás lehetőségét használta, pedig számos szemantikai megfelelője van a magyarban ennek a szónak.

A felsorolt példák bemutatása után mindenképp fontosnak találom megemlíteni, hogy az idézetek kiválasztása során olyan részletekre fókuszáltam, ahol jól látható eltérések, módosítások vannak az eredeti mű és a fordított szöveg között. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a fordító rossz munkát végzett, csak vannak olyan szövegrészletek, amelyeknél tudatosan, vagy azért, mert nem tudta másképp megoldani, más módszereket alkalmaz, mint az író, Elfriede Jelinek.

7. Összefoglalás

Egy irodalmi mű fordítása nem csak tartalmi, szerkezeti változásokat tartalmazhat az eredeti műhöz képest, hanem akár az olvasóra tett hatásukban is eltérhetnek. Ebben a dolgozatban azt a célt tűztem ki magam elé, hogy kontrasztív elemzést végezzek, amelyben összehasonlítom Elfriede Jelinek *Die Klavierspielerin* szövegben előforduló ironikus elemek, és nyelvi sajátosságok megjelenését a magyar, Lőrinczy Attila által fordított *A zongoratanárnő* című regénnyel. A dolgozat elején bemutatam az író, a fordítót és a művet is, abból a célból hogy a későbbi kontrasztív elemzésem könnyebben érthető, átlátható legyen. Jelinek különleges, rengeteg iróniával átítatott írásmódját jól tükrözi a mű. Ez a stílus legjobban az anya-lánya kapcsolatot leíró részekben jelenik meg.

A mű olvasásakor nagyon szembetűnő, hogy szinte minden oldalon fellelhető vagy egy ironikusan megfogalmazott mondat, vagy egy, az írónőre jellemző szójáték. Különösen azokra a részletekre összpontosítottam, amelyek tartalmi és fordítási szempontból érdekesek. Az elemzésem jól mutatja milyen nehézségekkel kell szembenéznie annak a fordítónak, aki egy Jelinek mű fordítása mellett dönt.

Összegzőképpen megállapíthatom, hogy habár a fordító számos nyelvi sajátosságot áthelyezett a magyar szövegbe, számomra az eredeti mű nyelvileg cizelláltabb, különlegesebbnek ható, azonban a magyar fordítás talán könnyebben olvasható. A kiemelt fontosságú részekben az irónia és a nyelvi játék többnyire kisebb változtatásokkal, de minőségileg jól került lefordításra. Azonban, - ahogy az, az elemzésben is látható -, vannak olyan kivételek, ahol a fordítónak nem sikerült Jelinek különleges nyelvezetét megőriznie.

Jelen TDK dolgozatomban elsősorban az irónia és nyelvi sajátosságok fordítására összpontosítottam, azonban úgy gondolom a jövőben az erőszak fordítását is vizsgálni fogom.

8. Irodalomjegyzék

Jelinek, Elfriede: Die Klavierspielerin. Rowohlt Digitalbuch, 2015.

Jelinek, Elfriede: A zongoratanárnő. AB OVO Kiadó, 1997.

Jelinek, Elfriede; HELGE, Kern, Stefan: Königs Erläuterungen und Materialien, Bd.471, Die Klavierspielerin Taschenbuch. Hollfeld: Bange Verlag, 2007.

JANKE, Pia (Hrsg.): Jelinek-Handbuch. Stuttgart: J. B. Metzler Kiadó, 2013.

Klaudy Kinga : Fordítástudomány: Tanulmányok a az írásbeli és szóbeli nyelvi közvetítés elmélete, gyakorlata és oktatása témaköréből. ELTE Bölcsészettudományi Kar Fordító- és Tolmácsképző Tanszék, 2019. 21. évfolyam, 2. szám

Klaudy Kinga: Bevezetés a fordítás gyakorlatába. 2012

Nagy-György Katalin: A félkarú amazonok esete. IN: HÍD – irodalmi, művészeti és társadalomtudományi folyóirat. 2010. MÁJUS 5. SZÁM. 106.o.-117.o.

Schestag, Uda: Sprachspiel als Lebensform. Bielefeld: Aisthesis Kiadó, 1997.

https://de.wiktionary.org/wiki/die_Schafe_von_den_B%C3%B6cken_scheiden

https://de.wiktionary.org/wiki/wer_nicht_wagt_der_nicht_gewinnt Utoljára olvasott:2022.11.10.

https://de.wiktionary.org/wiki/wer_nicht_wagt_der_nicht_gewinnt Utoljára olvasott:2022.11.10.

<https://szentiras.hu/KG/M%C3%A1t25,31-46;Csel17,31> utoljára olvasott: 2022.11.20.

<https://szinhaz.online/a-deszka-nepe-legujabb-reszeben-lorinczy-attila-dramaturg-a-vendeg/> utoljára olvasott: 2022.11.12.

<https://www.bibleserver.com/de/verse/Matth%C3%A4us25%2C32> utoljára olvasott: 2022.11.20.